

Гаркуша Аліна Григорівна
доцент кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ДЕЯКІ ПИТАННЯ МЕХАНІЗМУ ВЗАЄМОДІЇ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ З ІНШИМИ ОРГАНАМИ У СПРАВАХ ДІТЕЙ

На початку ХХІ ст. соціальний і правовий захист дитинства розглядається як важливий чинник розвитку суспільства. Для України в умовах її євроінтеграції, проблема забезпечення прав і свобод дитини є актуальною, оскільки нинішня політична, соціальна та економічна ситуація в країні є нестабільною, що впливає на процес виховання дітей, їх особистісний розвиток, який зокрема зумовлює збільшення рівня злочинності серед неповнолітніх.

Неналежний стан забезпечення прав і свобод дитини обумовлюється низкою чинників, серед яких: розпорошеність функцій органів і установ з прав дитини; відсутність нормативного врегулювання багатьох аспектів їх діяльності; нечіткість механізмів реалізації прийнятих рішень; слабка виконавська дисципліна тощо. Зазначене дає змогу констатувати, що забезпечення прав і свобод дитини та здійснення у середовищі дитини заходів превенції є завданнями суспільно-політичної значущості. Їх вирішення покладається на систему органів держави, одним із яких є Національна поліція України, а саме підрозділи ювенальної превенції.

Установлено, що служба ювенальної превенції призначена для здійснення щодо дитини та у її середовищі поліцейської діяльності, переважно у формі профілактики та поліцейського піклування, спрямованої на попередження правопорушень, а також у взаємодії з іншими суб'єктами та у інших формах забезпечення захисту прав і свобод дитини. Однак, поряд з цим слід зазначити, що одні лише підрозділи ювенальної превенції не здатні вирішити всі питання стосовно забезпечення прав і свобод дитини, а також запобігання деліктної поведінки серед неповнолітніх [1, 50].

Викладене зумовлює актуальність дослідження механізму взаємодії ювенальної превенції з громадськістю, а також іншими органами у справах дітей.

Здійснення соціального захисту дітей і профілактики серед них правопорушень покладається в межах визначеної компетенції на:

- центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері сім'ї та дітей, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері сім'ї та дітей, орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері сім'ї та дітей, відповідні

структурні підрозділи обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій, виконавчих органів міських і районних у містах рад;

- уповноважені підрозділи органів Національної поліції;
- приймальники-розподільники для дітей органів Національної поліції;
- школи соціальної реабілітації та професійні училища соціальної реабілітації органів освіти;
- центри медико-соціальної реабілітації дітей закладів охорони здоров'я;
- спеціальні виховні установи Державної кримінально-виконавчої служби України;
- притулки для дітей;
- центри соціально-психологічної реабілітації дітей;
- соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка).

У здійсненні соціального захисту і профілактики правопорушень серед дітей беруть участь у межах своєї компетенції інші органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, окремі громадяни.

Взагалі, взаємодію зазначених вище суб'єктів можна розглядати як специфічну систему, де основним фактором буде їхня єдина мета – запобігання деліктної поведінки серед дітей, попередження вчиненню кримінальних правопорушень стосовно неповнолітніх, що в цілому являє собою комплексну систему захисту прав і свобод дітей [2, с. 79].

Досягнення позитивного результату під час виконання вказаних вище завдань великою мірою залежить від ефективної взаємодії з населенням, громадськими організаціями, засобами масової інформації, органами державної влади та місцевого самоврядування. Тому, систему взаємодії ювенальної превенції з іншими неполіцейськими суб'єктами, що певною мірою можуть виконувати діяльність із забезпечення захисту прав дітей.

Велике значення в системі захисту прав дітей відіграють завдання, які мають виконувати інші організації, до яких варто віднести: створення належних умов для життя, навчання і виховання учнів, підвищення їхнього загальноосвітнього та культурного рівня, професійної підготовки, розвитку індивідуальних здібностей і нахилів, забезпечення необхідної медичної допомоги, забезпечення соціальної реабілітації учнів, їх правового виховання та соціального захисту, створення і забезпечення умов для лікування дітей від алкоголізму, наркоманії, токсикоманії тощо, соціальний захист дітей, які опинилися в складних життєвих умовах, залишені сім'ями та інші аналогічні завдання.

Звісно, ця система має бути адаптована до основних сфер життєдіяльності неповнолітніх і мати необхідний методичний, нормативний, кадровий і фінансовий потенціал. Різноманітність завдань і використовуваних методів, велика кількість суб'єктів, які беруть участь у

проведенні профілактичної роботи, їх різноманітна відомча підпорядкованість і правовий статус потребують координації діяльності суб'єктів профілактики та значного посилення уваги до програмування та планування цієї діяльності.

Слід зазначити, що наразі в Україні діє Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону», що найбільш повно описує процес взаємодії державних структур і громадських формувань, де одним із завдань є «сприяння Національній поліції у боротьбі з дитячою безпритульністю та правопорушеннями неповнолітніх» [3].

Так, наприклад, спеціалізовані установи соціального захисту неповнолітніх, соціально-реабілітаційні центри, притулки для неповнолітніх як суб'єкти профілактики визначають групу підлітків, які перебувають у зоні соціального ризику та забезпечують тимчасове безкоштовне проживання, медичне обслуговування, а також проводяться індивідуальні профілактичні бесіди, виявляються причини та умови протиправної поведінки неповнолітніх [4, с. 90].

Громадські організації здійснюють моральне, фізичне та трудове виховання й навчання неповнолітніх, сприяють соціальній реабілітації неповнолітніх.

Таким чином, взаємодія ювенальної поліції з іншими органами й установами у сфері захисту прав дітей – це досить складний та розгалужений механізм. Результати його роботи/діяльності залежать від якості аналітичної роботи уповноважених осіб, використання ними наявного потенціалу суб'єктів взаємодії та профілактики. Варто пам'ятати, що кожен суб'єкт здійснення такої діяльності має свої особливі методи та прийоми виконання завдань стосовно захисту прав дітей. Однак, відмінних результатів можна досягти лише у їх поєднанні та єдності.

1. Дручек О.М. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини. Дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.07. Одеса. 2018. 254 с.

2. Назар Т.Я. Методи взаємодії підрозділів ювенальної превенції Національної поліції та центрів соціальних служб у профілактиці правопорушень серед дітей. *Приватне та публічне право*. № 3, 2020. С. 78-82.

3. Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону: Закон України від 22.06.2000. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, № 40, ст.338. Дата оновлення 03.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text>. (Дата звернення 26.10.2021).

4. Репан М.І. Деякі питання взаємодії уповноважених підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами у сфері протидії домашньому насильству стосовно дітей. *Ювенальна деліктологія: діти як жертви, діти як правопорушники* : матеріали Всеукр. наук.-практ. семін. (м. Дніпро, 8 жовт. 2020 р.). Дніпро : ДДУВС, 2020. С. 89-91.